भा.पा.हिवाळे शिक्षण संस्थेचे,

ग्रामीण विकास अध्ययन केंद्र-समाजकार्य व संशोधन संस्था

अहमदनगर

शोध निबंधाचे नाव -

अहमदनगर महानगरपालिका दीनदयाळ अंत्योदय योजना - राष्ट्रीय उपजीविका अभियान विभाग (AMC - NULM) अंतर्गत येणारी Covid - 19 योजना व लसीकरण संबंधित समुदायात जनजागृती.

विद्यार्थिनीचे नाव – कु. प्रांजल विजय कांबळे

मार्गदर्शक – सहा. प्रा. विजय संसारे

प्रस्तावना -:

- प्रस्तुत पेपर हा क्षेत्रकार्यामध्ये केलेल्या क्रियाकलापवरती आधारित आहे. सदर सत्राचे क्षेत्रकार्य हे खास करून करोना विषाणूशी निगडीत होते. करोना विषाणू ह्या साथीचा रोग आज संपूर्ण देशभरच नाही तर जगभरात देखील पसरलेला आहे.
- करोना विषाणू हा साथीचा रोगावर नियंत्रण यावे व हा अधिक पसरू नये म्हणून कॉविशिल्ड आणि को-वैक्सीन आणि अनेक प्रकरचा लसी आज उपलब्ध झाल्या आहेत.
- विध्यार्थी समाज कार्यकार्तीने ह्या विषयला अनुसरून ह्या सत्रामधील क्षेत्रकार्य पार पाडले आहे. ह्या सत्रामध्ये विध्यार्थी समाज कार्यकरती अहमदनगर महागर पालिका -एन.यु.एल.एम विभात व त्याच प्रमाणे समुदायामध्ये क्षेत्रकार्य करण्यासाठी होती.
- ए.एम.सी-एन.यु.एल.एम विभाग अंतर्गत जे जे कार्य होते ते पूर्ण करण्याचा प्रयत्न करण्यात आला.

शोधनिबंध पार्श्वभूमी - Field Interventions

(करोना विषाणूच्या दृष्टीने त्या ठिकाणाची पार्श्वभूमी आणि परिस्थिती) -

- अहमदनगर महानगरपालिका दीनदयाळ अंत्योदय योजना - राष्ट्रीय उपजीविका अभियान विभागामध्ये विद्यार्थी समाज कार्यकार्तीने क्षेत्रकार्य केले आहे.
- ह्या पेपर बनविण्या मागचा उद्देश असा कि, १८ वर्ष वायोगटा आतील ज्या मुलांचे पालक करोना विषाणूमुळे मृत्यू पावले आहे अशा मुलांच्या कुटुंबा पर्यंत पी. एम-स्वनिधी योजनाची माहिती पोहोचावी व त्यांना लाभ मिळावा म्हणून जे कार्य करण्यात आले आहे त्याच प्रमाणे हे काम काज करत असताना समुदायामध्ये लोकांनी जागृत होऊन लस घ्यावी म्हणून देखील कार्य कारण्यात आले आहे ते सर्व क्रियाकलाप ह्या पेपर मध्ये मांडायचा प्रयत्न विद्यार्थी समाज कार्यकर्तीने केला आहे.
- महिला व बाल विकास कल्याण अंतर्गत **पी.एम - स्व निधी योजनाचा** लाभ त्या १८ वर्षीय व त्या आतील मुलांना मिळावा म्हणून समुदात जाऊन लाभार्त्याना भेटी देऊन त्यांचे कागदपत्र मागवून ते ए.एम.सी - एन.यु.एल. एम विभाग प्रमुखांकडे जमा केली गेली.

- केडगाव व झरेकर समुदायात जाऊन लसीकरण जनजागृती देखील केली आहे.

- कौशल विकास प्रशिक्षणा अंतर्गत ब्युटी पार्लर व फौशान डिझाईनचे कोर्स पूर्ण केले आहेत व त्यामध्ये ज्या महिला पास झाल्या आहेत, अशा महिला लाभार्त्यांना शासनाकडून हा कोर्स पूर्ण केल्याचे प्रमाणपत्र आले व ते प्रमाणपत्र विद्यार्थी समाज कार्य कार्तीने वाटप केले.

- ए.एम.सी - एन.यु.एल.एम विभागात ज्या महिला बचत गटाचे काम चालते अशा सर्व बचत गटाची माहिती तेथील संगणकावर भरण्यात आली.

- गरजू महिलांना रोजगार हवा आहे अशा महिलांना क्ोझी कलेक्शन, स्मार्ट लेडी वेअर, दि रेमंड शॉप ह्या कंपन्यानमध्ये प्लेसमेंट माध्यमातून

- ज्या महिलांना प्लेसमेंट मिळून दिल्या अशा महिलांची माहिती शासनाच्या ऑनलाईन पोर्टल वर भरण्यात आली. त्या माहितीमध्ये महिलेचे नाव, कंपनीचे नाव, पदाचे नाव, प्लेसमेंट ठिकाण, वेतन व पत्ता, अशी माहिती भरून देण्यात आले.

- बचत गटांना भेटी दिल्या व त्यांचे कामकाजाचा आढावा घेतला व बचत गटा संदर्भात महिती जाणून घेतली व तेथे स्वच्छते वरती व लसीकरण संदर्भात महिती दिली.

- लोकांच्या मनात लसी विषयी भीती आहे त्यांचे गैरसमज दूर करण्यात आले.

- केडगाव लसीकरण केंद्रास भेट देऊन तेथील कामकाजाचे निरीक्षण व तेथे लागणारी मदत देखील विद्यार्थी समाज कार्यकर्तीने केली.

- बाळासाहेब देशपांडे हॉस्पिटल मध्ये विद्यार्थी समाज कार्यकर्तीने रक्तदान शिबिराचे आयोजन केले.

- अहमदनगर महानगरपालिका दीनदयाळ अंत्योदय योजना - राष्ट्रीय उपजीविका अभियान विभागामध्ये विद्यार्थी समाज कार्यकार्तीने क्ेत्रकार्य करताना ह्या सत्राचे क्षेत्रकार्य पूर्ण करत असताना वेगवेगळ्या पद्धत्तींचा, साध

-

क्ेत्रकार्य करत असताना समाज सेवेच्या काही पद्धतींचा वापर करण्यात आला त्यामध्

- **क्षेत्रकार्यादरम्यान आलेली आव्हाणे (Challenges) -**

  - ❖ पी.एम-स्व निधी योजांचे फेरीवाले लाभार्थी आहेत त्यांना ज्या वेळेस संपर्क साधला त्यावेळेस बऱ्याच फेरीवाले लाभात्र्यानी प्रतिसाद कमी दिला व त्या वेळेस अडचानी आल्या.
  - ❖ समुदायातील लोकांससोबत चर्चा करताना त्यांची कोरोना विषाणूची परिस्थिती ऐकून भावनांवर नियंत्रण ठेवणे कठीण गेले.

Outcome of Field Interventions –

- ❖ अनेक लोकांचे लसीकरणाचे गैरसमज व भीती दूर करायचा प्रयत्न केला व त्यतिल १ कुटुंब व ३ महिला लस घेण्यास तयार झाल्या.
- ❖ महिला व बाल विकास अंतर्गत कोरोना विषाणू संबंदातील योजनाची माहिती लोकांना मिळाली त्यापैकी अनेक कुटुंब व लोक ह्या योजनेचा लाभ घेण्यास समोर आले.

- पी.एम-स्व - निधी योजना अंतर्गत येणारे फेरीवाले लाभार्ती आहेत त्यातील अधिकतर लाभार्त्यांस शासनाकडून आलेला १५०० रु. निधी मिळून दिला.

- ज्या महिलांनी कौशल विकास प्रशिक्षण अंतर्गत कोर्स पूर्ण केले व ज्या गरजू महिला आहेत अशा अनेक महिलांना ए.एम.सी अंतर्गत रोजगार मिळून दिला.

Output of Field Interventions –

- कौशल विकास प्रशिक्षण अंतर्गत कोर्स पूर्ण केलेल्या महिलांना रोजगार मिळून दिला व त्यांचा व्यक्तिगत जीवनात मोठा बदल घडून आला.

- लसीकरणा विषयी लोकांचा व कुटुंबांचा गैरसमज दूर झाला.

- लोकांच्या जीवनप्रणालीत ह्या माध्यमातून एक चांगला बदल घडून आला आहे.

- **निष्कर्ष (Conclusion) –**

विद्यार्थी समाज कार्यकार्तीने ए.एम.सी - एन.यु.एल.एम अंतर्गत येणारी करोना विषाणू संबंधित योजनेचा समुदायातील लाभार्त्यांस लाभ व लसीकरण जनजागृती ह्या विषयास अनुसरून शोध निबंध तयार केला आहे. अहमदनगर महानगरपालिका दीनदयाळ अंत्योदय योजना - राष्ट्रीय उपजीविका अभियान विभागा अंतर्गत वरील कार्य क्षेत्रकार्य करताना पार पडले व वेगवेगळ्या क्रियाकलाप देखील करण्यात आले.. अशा पद्ध

- **संदर्भ (Reference) -**

- Covid-19 pandamic-wikipedia
- Covid-19 pandamic in maharashtra-wikipedia
- महाराष्ट्र शासन महिला व बालविकास विभाग (FINAL GR-pdf)
- amc.gov.in
- www.maharashtra.gov.in (amc-nulm)

धन्यवाद.......